

WAT ALS ... ER IN GENT GEEN STUWEN EN SLUIZEN ZOULDEN ZIJN.

Frank Gelaude

In het verslag in dit GT nummer over de laatste dagen van de Duitse bezetting is er sprake van het ondermijnen en opblazen van de Gentse bruggen en stuwen. Daarin lezen we onder andere: 'Het opblazen van die sluizen zou zware gevolgen hebben. Bij hoog water zou het tot overstromingen komen en bij lage tij zou de stad niet minder geteisterd worden door het leeglopen van haar waterbekkens.' Wat is daar van aan?

De eerste opvallende vaststelling zou zijn dat het waterniveau veel lager zou staan dan we dagelijks gewoon zijn. De stuwen en sluizen creëren namelijk een kustmatig hoog waterniveau om scheepvaart mogelijk te maken.

Een tweede vaststelling zou zijn dat de getijden dagelijks een sterke schommeling van het waterniveau zouden veroorzaken (tweemaal eb en vloed per dag). Nu houden zowel de sluis van Merelbeke en de (meestal gesloten) stuw van Gentbrugge de vloed- en ebstromen tegen. In Gentbrugge is op de Zeeschelde nog dagelijks deze getijdenwerking waar te nemen in wat sommigen (vooral bij Natuurpunt Gent) ten onrechte het Gentse Zwin willen noemen. (1)

Bij deze getijdenwerking hoort ook een maandelijks springtij en tweemaal een doortij. Zelfs het springtij zou geenszins overstromingen veroorzaken, want het gemiddelde springtij zou op 5,14 TAW komen, dit is een halve meter lager dan de huidige gemiddelde huidige waterstand 5,61 TAW (aan de Graslei) en een halve meter hoger dan in de Gentse kanaalzone met 4,45 TAW. Het doortij zou dan een zeer lage waterstand vormen met 2,45 TAW. (2)

Vermits de Leie en Schelde regenrivieren zijn, zou het waterpeil sterk afhankelijk zijn van de regenperiodes of droogtes. Omdat het statistisch meer regent in de winter (en er minder verdamping is) dan in de zomer, zouden we zeker seizoenschommelingen waarnemen: hoge stand in de winter en laag in de zomer. Maar met veel uitzonderingen zoals bijvoorbeeld bij een natte herfst of een droge winter.

Conclusie? We zouden dagelijks een stromende Leie en Schelde zien, in een stroomgeul tussen veel modder! En de scheepvaart zou zeer moeilijk tot onmogelijk zijn.

Maar in uitzonderlijke situaties zouden er toch overstromingen kunnen ontstaan. Bij een lange regenperiode, bij de dagen van springtij en stuwning vanuit het estuarium van de Westerschelde door een noordwesten wind. Met keersluizen kan men de watermassa min of meer controleren of de vloedgolf voor een paar uren tegenhouden. Maar zonder stuwen en sluisen kan men niks afsluiten en beschermen, dan is er zeker kans op overstroming.

Onrealistisch? In februari 1953 was er stormweer, een noordwesten wind en een springtij: het waterpeil kwam 6,50 TAW hoog. In 1976 stond het waterpeil op 7,00 TAW.

Op 13-14 november 1993, met een noordwesten storm (10 Beaufort) en een springtij stond het waterpeil op 6,75 TAW in Gentbrugge. Een paar weken later in december 1993 na een hevige regenval stond de Ringvaart op 7,00 TAW. Gelukkig was er geen springtij meer.

Als de Duitsers dan toch de sluisen en stuwen niet vernietigd hebben dan is het wellicht omdat ze misschien tijdig inzagen dat bij een lage waterstand geen enkele waterloop nog kon gebruikt worden als een verdedigingslinie. De Duitsers hielden immers in de maanden voordien rekening met een aanval via het neutrale Nederland: de Hollandstellung zou dan helemaal waardeloos zijn geweest. Maar we denken vooral dat ze zich snel realiseerden dat ze nooit tijdig over de vernietigde bruggen weg zouden geraken bij een eventuele aftocht. (3)

Noten

- (1). De benaming 'Gents Zwin' (net zo min als de benaming 'Zeeschelde') is noch historisch noch geografisch te argumenteren en te verantwoorden. Een zwin is een inham van de zee met zoutwater getijden. Het zogenaamde 'Gentse Zwin' is een zoetwater getijdenstroom op een rivier en in feite is het rivierwater dat terug stroomopwaarts geduwd wordt. De enige overeenkomst tussen beiden is de invloed van de getijden. Wij verkiezen de benaming Gentse of Gentbrugse Getijdenschelde.
- (2). Cijfers voor Melle in Getijtafels 2014, IVA Maritieme Dienstverlening en Kust. De in België gebruikelijke hoogtemeting is gebaseerd op het gemiddelde laag waterpeil in de Oostendse Handelsdok (het zogenaamde Oostends Peil of Tweede Algemene Waterpassing, TAW). Cijfers bij Marin P. 1994 De wateren in het Gentse. *GOV Heraut*, 29, p. 27-42.
- (3). Uiteindelijk vernietigden de Duitse genietroepen enkel de spoorbruggen en alle bruggen over het Kanaal Gent – Terneuzen. Het zwaartepunt van hun werk was het bemoedigen van de oversteek van dat kanaal en het zo grondig mogelijk vernietigen van de spoorinfrastructuur.